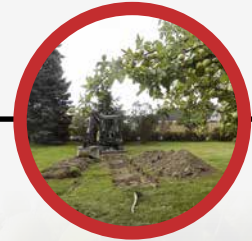

Äreporten Måsta

Äreporten 8
Eskilstuna kommun
Södermanland
Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11 702 27 Örebro
Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med
platsen för Eskilstuna markerat i rött.*

© 2018 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2018:46

Författare Erica Strengbom

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Utredningsområdet sett från sydväst

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2018:46

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1 OCH 2

Äreporten Måsta

Äreporten 8
Eskilstuna kommun
Södermanland

Erica Strengbom

Lst dnr 431-3315-2018

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Södermanland
Kommun	Eskilstuna
Landskap	Södermanland
Socken	Eskilstuna stad
Kvarter	Äreporten 8

Fornlämningsnummer	—
Lämningstyp	—
Datering	—

Typ av undersökning	Utredning etapp 1 och 2
Länsstyrelsens beslutsdatum	2018-06-26
Länsstyrelsens diarienummer	431-3515-2018
Arkeologgruppens projektnummer	Ag2018_48

Projektledare	Erica Strengbom
Fältpersonal	Erica Strengbom, Ebba Knabe

Undersökningstid	2018-08-28
Exploateringsyta	2 300 m ²
Undersökt yta	70 m ²
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

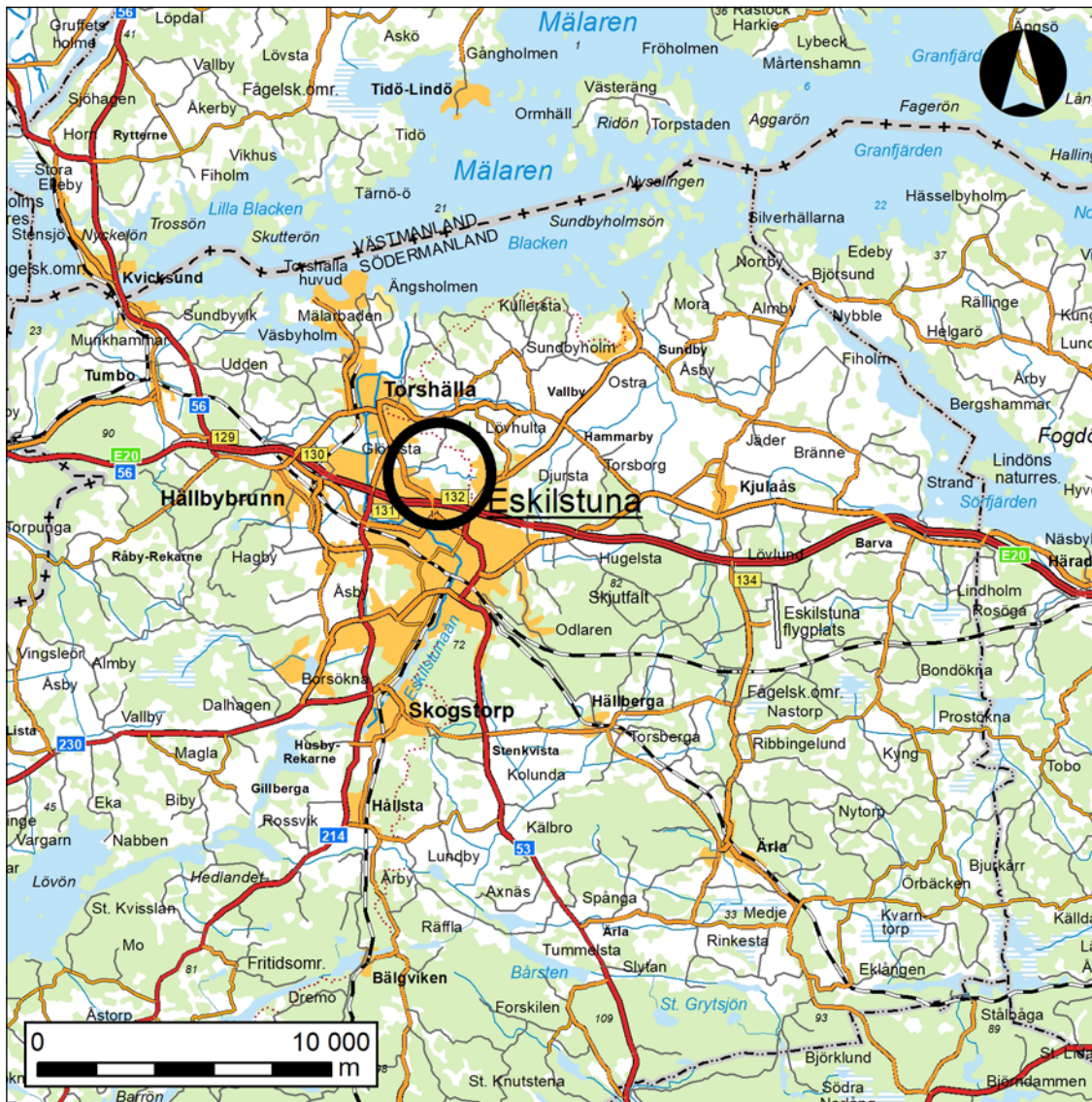
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	7
Syfte och frågeställningar	8
Metod	8
Resultat.....	9
Kart-och arkivstudier.....	9
Specialinventering.....	12
Utredningsgrävning.....	12
Tolkning.....	14
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	15
Referenser	16
Bilagor	17
<i>Bilaga 1. Schakttabell.....</i>	17

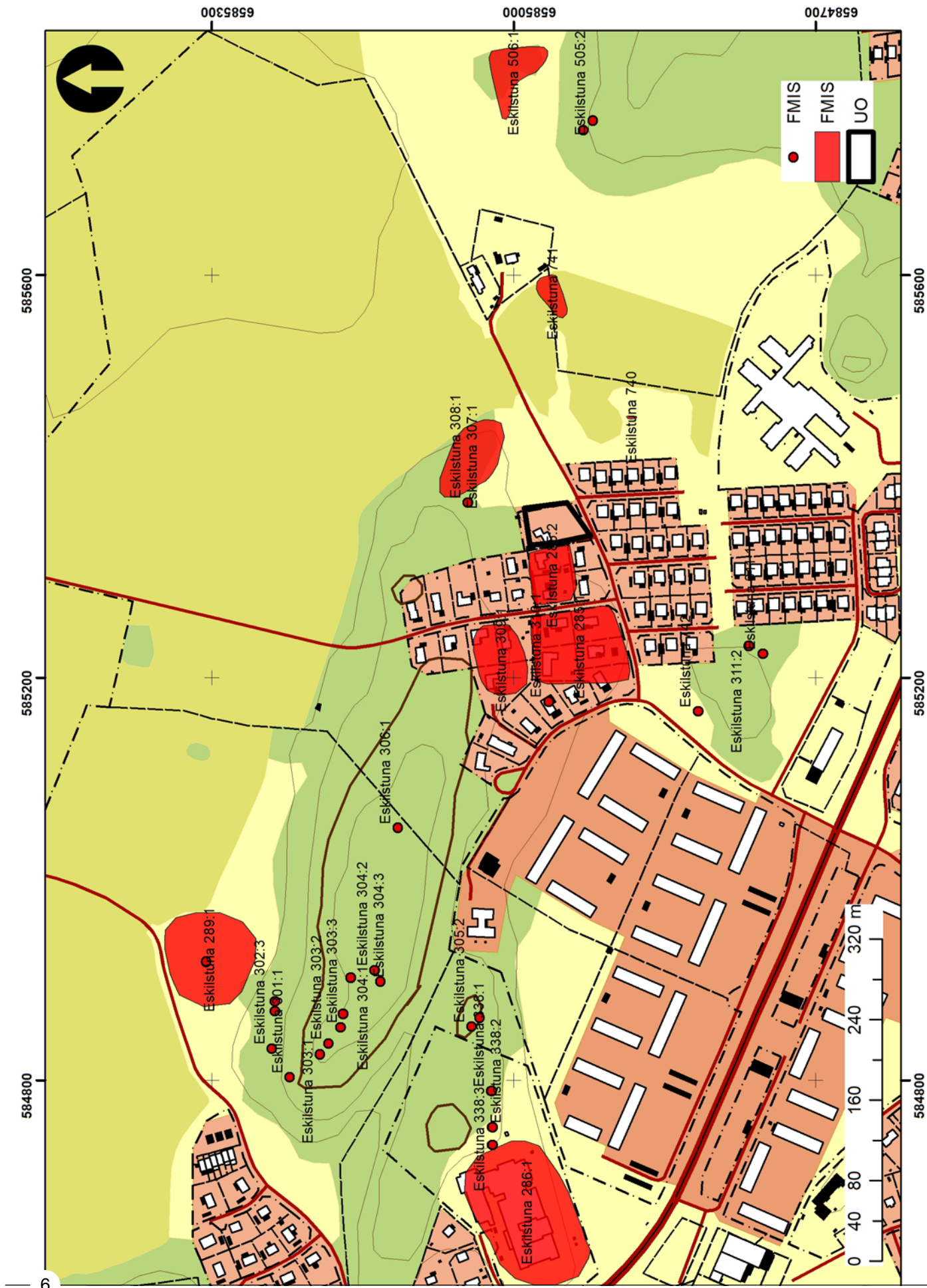
Figur 1. Karta över Måsta med den aktuella undersökningsplatsen markerad med svart. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanland har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Åreporten 8 där fastigheten ska styckas av. Utredningen genomfördes den 28 augusti 2018. Inga anläggningar påträffades förutom två gropar med tillmakad sten.

Inledning

Markägare Margita Söderström planerar att stycka av en del av sin tomt. Då området är fornlämningsrikt med gravar, boplatzlämningar och bytomter i nära anslutning till området beslutade Länsstyrelsen (431-3315-2018) att en arkeologisk utredning skulle utföras. Fältarbetet utfördes av Arkeologgruppen AB den 28 augusti 2018.

Figur 2. Omgivningen kring undersökningsområdet med registrerade fornlämnningar. Skala 1:5 000.

Bakgrund och kulturmiljö

Det aktuella utredningsområdet Måsta ligger i ett villaområde nordväst om centrala Eskilstuna och tillhör Eskilstuna stad. Omgivande landskap är mycket rik på fornlämningar som domineras av ovan mark synliga gravar och bytomter.

Cirka 50 meter nordöst om utredningsområdet ligger gravfält Eskilstuna 307:1 med omkring 25 runda stensättningar, varav flera är högliknande. År 1927 undersökte Ivar Schnell "en genom vägarbeten skadad grav". Graven var mycket förstörd och höjd och diameter gick inte att fastställa. Brandlagret var dock relativt oskadat och innehöll en stor mängd brända ben. Fyndmaterialet bestod av kamfragment, järnnitar och keramik från minst två kärl (SHM inv nr 18587).

Gravfält Eskilstuna 309:1 och stensättning Eskilstuna 310:1 är belägna cirka 80 meter nordväst om utredningsområdet. Gravfältet undersöktes åren 1970–71. Före den arkeologiska undersökningen var gravfältet registrerat som cirka fem runda stensättningar med ytterligare oregelbundna förhöjningar intill. Efter undersökningen hade gravfältet "vuxit" till 35 stensättningar, samtliga brandgravar med ett rikt fyndmaterial såsom keramik, pärlor, spikar och nitar. Det påträffades också agraffknappar, del av en ringbrynja, kammar, hänge av silver, ringar av brons och en kvarnsten (vridkvarn?). De brända benen bestod främst av människa, hund, häst och björn. Fynden daterar gravfältet till vendel- och vikingatid (Emanuelsson 2012).

Cirka 350 meter nordväst om utredningsområdet ligger ett område med registrerade stensättningar och högar (Eskilstuna 301:1-3, 302:11-3, 303:1-3 304:11-3 och 306:1).

Cirka 370 meter öster om utredningsområdet finns två stensättningar (Eskilstuna 505:1–2). Ytterligare österut ligger gravfält 506:1 som är 20 registrerade fornlämningar bestående av nitton stensättningar och en hög.

I utredningsområdets närhet finns också flera registrerade bytomter med namnbruk som går tillbaka till järnålder. Direkt väster om utredningsområdet finns Måsta gamla tomt (bytomt Eskilstuna 285:1). Av den äldre bebyggelsen finns inget kvar, utan bytomten är bebyggd med moderna villor. Gultbrunns gamla tomt (bytomt Eskilstuna 289:1) ligger cirka 380 meter norr om utredningsområdet. Bytomten var vid Riksantikvarieämbetets andragångsinventering år 1986 helt omschaktad och använd som uppslagsplats för jord och gödsel. Bytomten bedömdes som sannolikt helt förstörd. Cirka 600 meter väster om utredningsområdet ligger Slagsta skola, byggd på platsen för Slagsta bytomt (Eskilstuna 286:1). Bytomten har enligt äldre kartmaterial haft samma läge sedan år 1646 (geometrisk avmätning). Ingen av bytomterna är undersökt arkeologiskt inför de exploateringar som genomförts (www.fornsök.se).

Under november år 2011 genomfördes en förundersökning inom två planområden söder om Olofslundsvägen. Område 1 ligger sydöst om det aktuella utredningsområdet och område 2 sydväst om utredningsområdet. I område 1 påträffades boplatslämningar i form av stolphål och härdar.

Boplatslämningarna är registrerade i Fornsök som boplats Eskilstuna 740 och 741. Området slutundersöktes år 2012 och boplatsen bestod av en mindre gårdsenhet med ett treskeppigt långhus och intilliggande mindre anläggningar och konstruktioner. Boplatsen är inte avgränsad utan fortsätter öster om undersökningsområdet. Resultaten visar att boplatsen både har etablerats och övergivits under vendeltid (Emanuelsson 2013). Inom planområde 2 som var betydligt mindre, framkom en härd, registrerad som Eskilstuna 742 och 1800-tals lämningar kopplade till Måsta bytomt (Emanuelsson 2012).

Syfte och frågeställningar

Syftet med utredningen var att fastställa om det finns okända fornlämningar som kan komma att beröras av arbetsföretaget samt att avgränsa och beskriva dem. Den antikvariska statusen skulle fastställas för lämningar påträffade inom området. Utredningen skulle omfatta kart- och arkivstudier, utredningsgrävning och en specialinventering.

Metod

Arbetet inleddes med arkiv- och kartstudier, vilket omfattade en genomgång av de digitala arkiven. Först gjordes en sökning i Fornsök för att klarlägga den befintliga fornlämningsbilden i området. En kontroll av eventuella tidigare arkeologiska insatser gjordes också. Därefter gjordes en genomgång av det historiska kartmaterialet på Lantmäteriverkets digitala plattform.

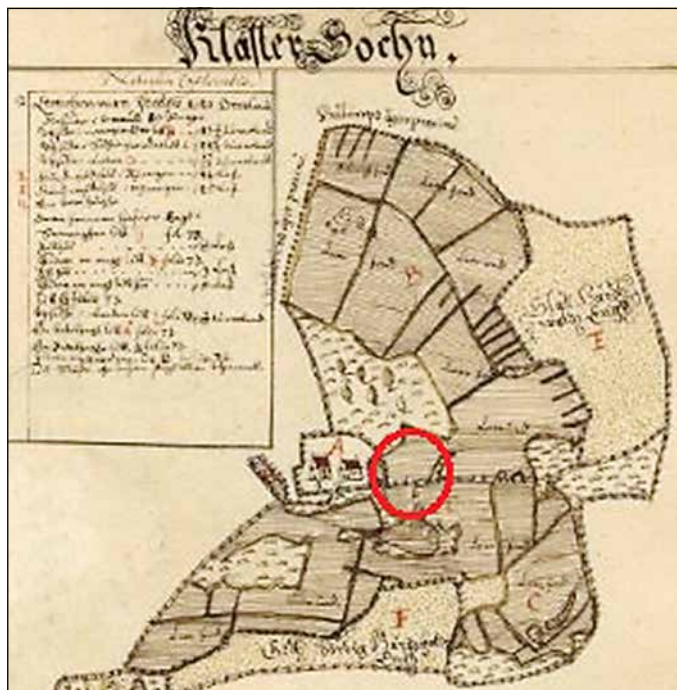
Utredningsgrävningen genomfördes i form av sökschakt som förlades jämt fördelade över området. Schaktningen utfördes med grävmaskin som grävde skiktvis ned till orörd mark. Skopbredden var 1,5 meter. Samtliga schakt mättes in i koordinatsystemet Sweref 99 TM med RTK-GPS. Schakten dokumenterades skriftligt och fotograferades digitalt.

Resultat

Kart-och arkivstudier

Direkt väster om utredningsområdet ligger Måsta bytomt. Gården finns registrerad i Fornsök som Eskilstuna 285:1. Gården var bebyggd fram till 1980-talet och finns markerad redan på 1646 års geometriska karta i form av två hemman. Fornlämningsmiljön med närheten till gravfälten Eskilstuna 309:1 och Eskilstuna 307:1 tillsammans med ortnamnsändelsen *-sta* antyder dock att Måsta kan ha varit bebott redan under järnåldern. På 1646 års geometriska karta syns utredningsområdet ligga inom inägomarken för Måsta by som två mindre åkertäppor öster om gårdarna, benämnda backetäppa och gåsatäppa. Även på 1722 års karta och 1839 års laga skifteskarta är utredningsområdet avbildat som två mindre åkertäppor.

Idag finns i den norra delen av tomten ett bostadshus som uppfördes på 1930-talet och yngre kartmaterial (1957 års ekonomiska karta) visar att ända fram på 1950-talet brukades ytan framför huset som åkermark.

Figur 3. Utdrag ur 1646 års geometriska karta över Måsta med utredningsområdet markerat med en röd cirkel.

Figur 4. Utdrag ur 1722 års karta över Måsta med utredningsområdet markerat med en röd cirkel.

Figur 5. Utdrag ur 1839 års laga skifteskarta med utredningsområdet markerat med en röd cirkel.

Figur 6. Utredningsområdet sett från sydväst.

Specialinventering

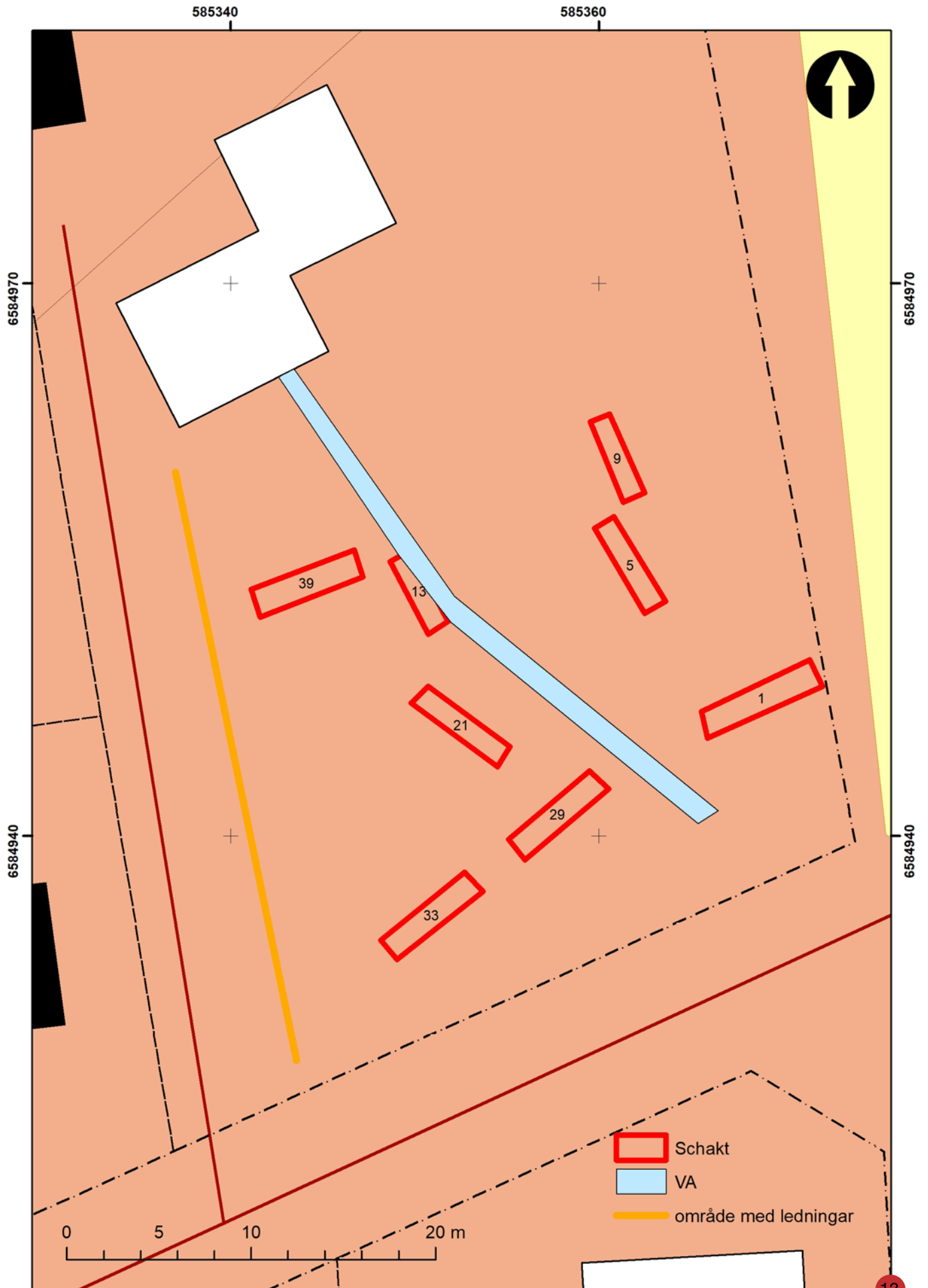
Fältarbetet inleddes med en okulär besiktning av utredningsområdet. Den sammanlagda ytan för utredningsområdet uppgick till 2 300 kvadratmeter varav den norra delen är bebyggd med bostadshus och garage. Söder om huset finns en uppvuxen trädgård beväxt med gräsmatta och planterade buskar och fruktträd. Ytan var jämn utan synliga förhöjningar. Inom utredningsområdet löper VA-schakt, och schakt för bergvärme och elledning. Schaktet för VA påträffades i schakt S13, men området med el- och bergvärmeledningar undveks vid schaktningsgrävningen.

Utredningsgrävning

Schaktningen började i den nordöstra delen av trädgården och sammanlagt grävdes åtta schakt jämnt fördelade inom de ytor som gick att gräva. De undersökta ytorna uppgick till sammanlagt omkring 70 kvadratmeter, vilket motsvarar cirka tre procent av den totala ytan.

Samtliga schakt uppvisade en liknade stratigrafi med ett 0,30–0,40 meter tjockt ploglager som bestod av kompakt lerig silt. I ploglagret fanns fynd med 1800–1900-talsdatering i form av porslinskårvar av 1900-talstyp, rödgods, ett kritpipsskaft, buteljglas, klart planglas, järnskrot och en porslinsfigur.

Inget av antikvariskt intresse påträffades i något av schakten. Ett lager av sentida sopor med plast, slagg, tegel och en tandkrämstub framkom i schakt S5. Utöver det en sentida mindre grop eller stolphål med klart planglas mot botten och två gropar med tillmakad eller sprängd sten. Groparna har innehållit block som varit i vägen vid odling och som därför tillmakats, vilket innebär att de spräckts med hjälp av eld.

Figur 7. Plan över Utredningsområdet med schakt markerade med rött. Skala 1:250.

Tolkning

Kart- och arkivstudier tillsammans med utredningsgrävningen har visat att marken varit åkermark åtminstone sedan 1600-talets mitt. De lämningar som framkom är av sen datering och kan kopplas till åkerbruk och avfall från fastigheten.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningens syfte var att fastställa eventuella fornlämningars förekomst inom utredningsområdet och dokumentera dem. Detta för att erhålla ett arkeologiskt underlag i den fortsatta planeringsprocessen. Inga fornlämningar påträffades vid utredningen och därmed är syftet uppfyllt. Inga ytterligare arkeologiska insatser inom det utredda området är aktuella.

Referenser

Tryckta källor

- M. Emanuelsson 2012. *Avgränsade boplatzlämningar i Slagsta – stolphål härdar och kulturlager*. Förundersökning i avgränsande syfte. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2012:10.
- M. Emanuelsson 2013. *Ett vendeltida hus vid Olofslund – stolphus, härdar och en vridkvarn*. Arkeologisk förundersökning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2013:20.

Kartmaterial

RIKETS ALLMÄNNA KARTVERKS ARKIV

Ekonomiska kartan J133-106,58 1957

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV

Geometrisk avmätning 1646 Kloster socken Måsta nr 1-2 C41-28:c1:77

Geometrisk avmätning 1722 Kloster socken Måsta nr 1-2 c41-28:1

LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV

Laga skifte 1839 Södermanland Måsta 04-klo-126

Webbmaterial

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	6	1,5	0,30	Torv 0,10 m, matjord/ploglager 0,20 m. Centralt i schaktet ett större tillmakat stenblock.
5	5	1,5	0,35	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,20-25 m.
9	5	1,5	0,35	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,20m. I ploglagret fanns ett avfallslager med sentida material, tandkrämstub, järnskrot, buteljglas, tegel och slagg.
13	5	1,5	0,30	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,20 m. I schaktets östra kant påträffades nedgrävning för VA.
21	6	1,5	0,40	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,30 m. En sentida grop eller stolphål fylld med mindre kantiga stenar mot botten klart planglas.
29	6	1,5	0,40	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,30 m. I schaktets sydöstra del fanns en grop med tillmakad sten.
33	6	1,5	0,35	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,20-0-25 m.
39	6	1,5	0,30	Torv 0,10 m matjord/ploglager 0,20 m.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2018:46

